

## Tarih Pedagoji Programı Öğrencilerinin Gözüyle Değer Eğitimi: Trabzon Örneği\*

İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU\*\*

Ebru DEMİRCİOĞLU\*\*\*

İnanç GENÇ\*\*\*\*

**Özet-** Bu çalışmanın amacı, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Pedagoji Programı'na devam eden öğretmen adaylarının değer eğitimiyle ilgili görüşlerini ortaya koymaktır. Öğretmen adayları, Türkiye'deki farklı üniversitelerin tarih bölümlerinden mezun olan öğrencilerdir. Araştırmaya 19 kadın ve 18 erkek olmak üzere toplam 37 öğrenci katılmıştır. Araştırma nitel bir anlayışla gerçekleştirilmiş olup, çalışmada veri toplama aracı olarak açık-uçlu anket kullanılmıştır. Anket, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılı Bahar Yarıyılında uygulanmıştır. Elde edilen veriler önce okunmuş daha sonra kodlanmıştır. Kodlamanın ardından kategoriler oluşturulmuştur. Elde edilen veriler ışığında, öğretmen adaylarının çoğunluğunun tarih derslerinin değer eğitimi desteklemesi gerektiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Buna karşın, aday öğretmenlerin çoğunluğunun değer kavramı ve değer eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler -** Değer eğitimi, Tarih eğitimi, Öğretmen adayı

\* Bu çalışma 21-25 Nisan 2016 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

\*\*Prof. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Tarih Eğitimi ABD, **E-posta:** demircioglu61@yahoo.com.

\*\*\*Yrd. Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, **E-posta:** isiginkizi@yahoo.com.tr

\*\*\*\*Eğt. Uzm. ÇSGB, Trabzon, **E-posta :** tarihci\_0008@hotmail.com

## **Giriş**

Ülkemizde, son on beş yıldır önemli siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler yaşanmaktadır. Değişimin yaşandığı alanlardan biri de eğitimidir. Özellikle öğretim programları ve ders kitapları bu değişimin izlerini taşımaktadır. Bu değişim sürecinde öğretim programlarında bilgi ve becerilerin yanında, değerler de ön plana çıkmaya başlamıştır. Özellikle sosyal bilimler ve sosyal bilgilere dayalı ders öğretim programlarında, değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir.

Tarih ders programlarının da içinde bulunduğu, sosyal bilimler öğretim programlarının geliştirilme sürecinde programlarda hangi bilgi, beceri ve değerlerin yer alması gerektiği, eğitimcilerin ve toplumun farklı kesimlerinin tartıştığı bir konudur. Farklı bakış açılarına sahip bireyler, kendi dünya görüşlerine uygun konuların programlarda yer almasını beklemektedir. Bu bağlamda ülkemizde öğretim programlarıyla ilgili yaşanan tartışmaların bir boyutu da, kazandırılacak değerlerin niteliğiyle ilgilidir. Eğitim kurumlarında değerlerin ön plana çıkarılması, değer eğitimi kavramını gündeme getirmiştir. Formal eğitim bağlamında değer eğitimi, değerlerle ilgili bilgi, beceri ve tutumların öğretim programları aracılığıyla öğrencilere kazandırılma süreci olarak tanımlanabilir. Nitekim insanların eylemlerinde belirleyici olan değerler, Aksiyoloji'nin temel alanlarından birisi olan etik içinde yer almaktadır.

İlgili alan-yazın incelendiği zaman, değerle ilgili farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Hançerlioğlu (2013) değeri, nesne ve olayların insanca önemini belirleyen niteliği olarak tanımlarken, Öncül'e (Aktaran: Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014) göre değer, bir olaya, duruma ve hadiseye estetik, ruhsal, toplumsal ve ahlaksal açıdan verilen önemdir. Değerler göreceli olup bu kavrama atfedilen önem toplumdan topluma değişmektedir. Örneğin; Alman kültüründe çalışma önemli bir değerken, bu toplumda büyüklere saygı değerine, çalışma değeri kadar önem verilmediği görülmektedir.

Alan yazın incelendiği zaman, değerlerle ilgili farklı sınıflamaların yapıldığı ve değerlerin farklı kategoriler altında toplandığı görülmektedir. Örneğin Schwartz (Aktaran: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Schwartz, 1999; Yazıcı, 2006 aktaran: Acat ve Aslan, 2012) değerleri; güç, başarı, yasamdan haz duyma, uyarım, öz yönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik gibi farklı kategorilerde toplamıştır. Yukarıdaki sınıflamaya karşın, Akbaş (2004'ten aktaran: Ekşi ve Katılmış, 2011) değerleri bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, poli-

tik ve dini değerler olmak üzere farklı kategorilerde sınıflandırmaktadır. Değerlerle ilgili yapılan farklı sınıflamalar, değerlere verilen önemin kişiden kişiye kişiden kişiye değişebileceğini göstermektedir.

Eğitim kurumlarında değerlerin öğretimiyle ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Değer eğitiminde kullanılan başlıca yaklaşımlar; değer gerçekleştirme (Value Realization), karakter eğitimi (Character Education), ahlaki muhakeme (Moral Reasoning) ve vatandaşlık eğitimi (Citizenship Education) yaklaşımı olarak sıralanmaktadır (Kirschenbaum, 2000 aktaran Tokdemir, 2007, s. 37; Yazıcı, 2006, s. 510-516). Bu yaklaşımlar değerlerin öğrenilmesi ve kalıcı olmasında önemli rol oynamaktadır.

### **Tarih Eğitimi ve Değerler**

Eğitim kurumlarında yürütülecek olan değer eğitim süreci sadece sosyal bilgiler, vatandaşlık ve din derslerinin sorumluluğunda olmamalıdır. Bu süreçte eğitim kurumlarımızda sosyal bilimlere ait farklı derslerden yararlanılmalıdır. Değer eğitimi bağlamında yararlanılabilecek temel derslerden birisi tarihtir. Tarih dersi, geçmişten bugüne insanoğlunun eylemlerini bilimsel bir bakış açısıyla inceleyerek bugünün nasıl şekillendiği konusunda bizlere ışık tutmaktadır. Bu ders aracılığıyla öğrencilere değerler de dâhil olmak üzere pek çok bilgi, beceri ve tutum kazandırmak mümkündür. Başka bir deyişle tarih dersleri çerçevesince öğrencilere kazandırılması gereken temel nitelikler arasında değerler de yer almaktadır (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015).

Değerlerin nasıl geliştiği ve farklı zaman dilimlerinde hayata nasıl yansıdığını ortaya koyabilecek olan tarih dersleri (Phillips, 2003) farklı açılardan değer eğitimine katkı sunabilir. Tarih dersi, geçmişte yaşamış önemli şahsiyetlerin yaşam ve eylemlerinde değerlerin nasıl rol oynadığını açıklamanın yanında, farklı değer yargılarına sahip insanların farklı eylemlerde bulunduklarını da öğrencilere öğretebilir. Bunun dışında, tarih konuları farklı toplumlarda farklı değerlerin neden ön plana çıktığı konusunda da bizlere yol göstermektedir. Özetle tarih dersleri, geçmişten bugüne toplumumuzda ön plana çıkan değerler, bunların nasıl geliştiği ve neden önemli olduğu konusunda öğrencilere katkı yapabilir (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015). Tarih derslerinin değer eğitimine katkı sürecinde özellikle; arşiv malzemelerinden, tarihi destanlardan, hikâyelerden, karikatürlerden, değerlere yönelik şiirlerden ve tarihsel olaylardan yararlanılabilir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008; Yüksel ve Adıgüzel, 2012; Yiğittir, 2014).

Tarih dersleri bağlamında değer gelişimine katkı sağlanabilmesi için, tarih öğretmen adayları ve öğretmenlerine bu dersin değerleri nasıl geliştirebileceği öğretilmelidir. Bu eğitim, özellikle tarih öğretmenliği programlarında yer alan özel öğretim yöntemleri dersi çerçevesince yürütülmelidir. Bu bağlamda özel öğretim yöntemleri dersinin içeriğine değer eğitimi konusu dâhil edilmeli ve öğretmen adaylarıyla teorik ve uygulamalı eğitimler yürütülmelidir.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının değer eğitimi hakkındaki görüşleriyle ilgili alan yazın incelendiğinde tarih öğretmenlerinin de dahil olduğu farklı bölümlerden öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır (Tokdemir, 2007; Ulusoy, 2007; Demircioğlu ve Tokdemir, 2008; Fidan, 2009; Ulusoy, 2010; İşcan Demirhan, 2014; Genç, Tutkun ve Çoruk, 2015; Mutluer, 2015; Er ve Bayındır, 2015). Bu çalışmalar içinden tarih öğretmenleriyle yürütülen bir çalışmada Tokdemir, (2007) öğretmenlerin çoğunluğunun değerler ve değer eğitimi ile ilgili kuramsal bilgilere sahip olmadığı halde değer eğitimine karşı olumlu bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir araştırma ise tarih öğretim programlarındaki değerlerle ilgilidir. Tarih öğretim programlarında yer alan değerlerle ilgili karşılaştırmalı bir çalışma yapan Ulusoy (2010) iki binli yıllarda hazırlanan 9. ve 10. sınıf tarih öğretim programlarını değerler açısından içerik analizine tabi tutmuş ve geçmiş programlarla da karşılaştırma yapmıştır. Çalışma sonucunda, incelemesi yapılan programlarla eski tarih öğretim programlarının değer aktarımı açısından büyük farklılık göstermediği ortaya konmuştur.

Milli değerlere yönelik diğer bir çalışmada öğretmenlerin birliktelik, bağımsızlık, istiklal marşı ve bayrağa saygılı olma ve çalışkanlık, vatan ve millet sevgisi, tarih bilinci ve şuuruna sahip olma, tarihsel ve kültürel mirasa duyarlı olma, milli ve manevi değerlere sahip çıkma gibi değerlere önem verdikleri anlaşılmaktadır (Yiğittir ve Öcal, 2011). Aynı çalışma, tarih öğretmenlerinin değer eğitiminde telkin, örnek olay, kitap analizi, belgesel izletme, tarihi yer ve müzeleri ziyaret gibi farklı öğretim yaklaşımları kullandığını göstermektedir. Tarih öğretmenleriyle yürütülen diğer bir çalışma ise, öğretmenlerin, tarih dersini değer eğitimine katkı yapabilecek bir ders olarak gördüklerini, değer eğitimi konusunda bilgi sahibi olduklarını ve değerler kazandırmaya yönelik anlatım, empati, model olma, hikaye ve beyin fırtınası gibi teknik ve yöntemlerden yararlandıklarını ortaya koymaktadır (Mutluer, 2015).

### **Çalışmanın Amacı**

Bu çalışma, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Pedagoji Programı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının değer eğitimiyle ilgili görüşlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Tarih pedagoji programı öğrencilerinin değer eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Tarih pedagoji programı öğrencilerinin tarih derslerinin değer eğitimindeki rolüyle ilgili görüşleri nelerdir?
3. Tarih pedagoji programı öğrencilerinin değer eğitiminde kullanılacak yöntem ve öğretim materyallerine yönelik görüşleri nelerdir?

### **Yöntem**

#### **Araştırma Deseni**

Tarih pedagoji programı öğrencileriyle yürütülen bu çalışma nitel bir anlayışla yürütülmüş betimsel bir araştırmadır. Nitel çalışmalar araştırılan konular hakkında bireylerin duygu ve düşünce ve eylemleri hakkında derinlemesine bilgi ortaya koymayı hedeflemektedir (Strauss ve Corbin, 1996; Cohen ve Manion, 1997). Bu çerçevede, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının değer eğitimi ve tarih derslerinin değer eğitimine katkı boyutuyla ilgili görüşleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

#### **Çalışma Grubu**

Çalışma grubunu 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Pedagoji Programı'na kayıtlı tarih öğretmen adayları oluşturmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırmaya 19 kadın ve 18 erkek olmak üzere toplam 37 öğrenci katılmıştır.

| <b>Tablo 1: Çalışma Grubundaki Öğretmen Adaylarıyla İlgili Kişisel Bilgiler</b> |       |       |        |
|---------------------------------------------------------------------------------|-------|-------|--------|
|                                                                                 | Erkek | Kadın | Toplam |
| Marmara Üniversitesi                                                            | 3     | 8     | 11     |
| Giresun Üniversitesi                                                            | 6     | 5     | 11     |
| Atatürk Üniversitesi                                                            | 4     | 2     | 6      |
| Karadeniz Teknik Üniversitesi                                                   | 5     | 3     | 8      |
| Beykent Üniversitesi                                                            | -     | 1     | 1      |
| <b>Toplam</b>                                                                   | 18    | 19    | 37     |

### **Veri Toplama Araçları**

Çalışmanın ilk aşamasında değer ve değer eğitimiyle ilgili alan yazın taranmıştır. Daha sonra ise ilgili alan-yazın ve araştırma problemi ışığında 9 açık-uçlu sorudan oluşan bir anket formu geliştirilmiştir. Açık-uçlu sorular araştırılan konu hakkında katılımcıların olayları ve durumları kendi bakış açılarına dayalı olarak detaylı görüşler ortaya koymasına zemin hazırlamaktadır (Bell, 1997; Drever, 1997; Johnson ve Christensen, 2014). Açık-uçlu ankette kullanılan sorular, öğretmen adaylarının değer eğitimi ile ilgili görüşleri hakkında detaylı veri elde edilebilecek şekilde hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular iki öğretim üyesi tarafından incelenerek soruların içerik ve amaca uygunluğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. Formun geliştirilmesini takiben beş öğretmen adayıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve aday öğretmenlerin görüşleri ışığında anket sorularının bazılarında düzenlemeler yapılmıştır.

### **Verilerin Toplanması ve Analizi**

Çalışmada veriler, 2014-2015 eğitim-öğretim bahar yarıyılında toplanmış ve iki ayrı araştırma görevlisi tarafından analiz edilerek kodlamalar yapılmıştır. Kodlamanın ardından kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamaların uyum yüzdesi % 94 çıkmıştır.

### **Bulgular ve Yorum**

Araştırmanın bu bölümünde her bir alt probleme dayalı olarak bulgular ve bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir. Araştırmanın ilk alt problemi tarih pedagoji programı öğrencilerinin değer eğitimi hakkındaki görüşlerini ortaya koymaya yöneliktir. Bu bölümde öğretmen adaylarına beş soru sorulmuştur. Adaylara sorulan ilk soru, öğretmen adaylarının değer kavramından ne anladıklarıyla ilgilidir. Tablo 2’de görüldüğü üzere aday öğretmenler değer kavramına farklı anlamlar yüklemişlerdir.

**Tablo 2:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Değer Kavramıyla İlgili Görüşleri

|                                                                  | Erkek     | Kadın     | Toplam    |
|------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|
| Bir şeyin önemini belirleyen soyut ölçüt                         | 6         | 3         | 9         |
| Toplumsal düzenin oluşturduğu etik kurallar                      | 3         | 6         | 9         |
| Kişiden kişiye önem derecesi değişen maddi manevi olgular        | 4         | 4         | 8         |
| Toplum tarafından genel kabul gören düşünce veya davranış biçimi | 4         | 3         | 7         |
| Toplumu ya da bireyi yönlendiren olgular                         | 1         | 3         | 4         |
| <b>Toplam</b>                                                    | <b>18</b> | <b>19</b> | <b>37</b> |

Değer kavramıyla ilgili verilen cevaplar incelendiği zaman, sadece 9 öğretmen adayının verdiği cevabın alan yazında Hançerlioğlu (2013) ve Öncül'ün (2000) tanımlamalarında yer alan bir durum, nesne ve hadiseye vb. atfedilen önem ifadesiyle anlaşılmaktadır. Geri kalan öğretmen adaylarının değer kavramıyla ilgili kapsayıcı tanımlamalar yapamadıkları görülmektedir.

Bu bölümde öğretmen adaylarına sorulan diğer bir soru ise değer eğitiminin ne olduğudur. Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmen adayları değer eğitimiyle ilgili farklı tanımlamalar yapmışlardır.

**Tablo 3:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Değer Eğitimiyle İlgili Görüşleri

|                                                                         | Erkek | Kadın | Toplam |
|-------------------------------------------------------------------------|-------|-------|--------|
| Evrensel etik kuralların(doğruluk-dürüstlük vb.) formal yolla verilmesi | 7     | 8     | 15     |
| Toplumsal sahip olduğu kültürel değerlerin bireye ailede verilmesi      | 5     | 3     | 8      |
| Ulusun sahip olduğu ortak değerlerin ailede veya okulda kazandırılması  | 3     | 6     | 9      |
| Cevapsız/Diğer                                                          | 3     | 1     | 4      |
| <b>Toplam</b>                                                           | 18    | 19    | 37     |

Tablodaki cevaplar incelendiği zaman, öğretmen adaylarının değer eğitimi sağlıklı bir biçimde tanımlayamadıkları görülmektedir. Aday öğretmenler değer eğitimi, değerlerle ilgili bilgi, beceri ve tutumların öğretim programları ışığında öğrencilere kazandırılması olarak tanımlayamamışlardır. Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmen adayları değerleri etik kurallarla karıştırmış ve evrensel etik kuralların (doğruluk-dürüstlük vb.) formal yolla verilmesi şeklinde bir tanımlamaya gitmişlerdir. Elde edilen verilere dayalı olarak öğretmen adaylarının değer eğitimi kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.

Araştırmamanın birinci alt problemine yönelik bir diğer soruda öğrencilere eğitim hayatları boyunca herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Tablo 4'te görüldüğü üzere 24 öğretmen adayı değer eğitimi konusunda herhangi bir eğitim almadığını ifade etmiştir.

**Tablo 4:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Değer Eğitimi Alıp Almadıklarıyla İlgili Görüşleri

|               | Erkek | Kadın | Toplam |
|---------------|-------|-------|--------|
| Almadım       | 15    | 9     | 24     |
| Aldım         | 3     | 5     | 8      |
| Cevapsız      | -     | 5     | 5      |
| <b>Toplam</b> | 18    | 19    | 37     |

Değer eğitimiyle ilgili eğitim aldığını ifade eden 8 öğretmen adayı ise özellikle okullardaki rehberlik servisleri aracılığıyla bu tarz bir eğitim aldıklarını ifade etmektedir. 5 öğretmen adayı ise bu soruya cevap vermemiştir.

Çalışmada araştırılan bir diğer konu ise eğitim kurumlarında değer eğitimine yer verilip verilmemesi hakkında aday öğretmenlerin ne düşündüğüyle ilgilidir. Tablo 5'te görüldüğü üzere aday öğretmenlerin büyük çoğunluğu eğitim kurumlarında değer eğitimine yer verilmesi gerektiği konusunda görüş belirtmişlerdir.

**Tablo 5:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Eğitim Kurumlarında Değer Eğitimine Yer Verilip Verilmemesiyle İlgili Görüşleri

|                | Erkek     | Kadın     | Toplam    |
|----------------|-----------|-----------|-----------|
| Verilmeli      | 13        | 16        | 29        |
| Verilmemeli    | 3         | 2         | 5         |
| Cevapsız/Diğer | 2         | 1         | 3         |
| <b>Toplam</b>  | <b>18</b> | <b>19</b> | <b>37</b> |

Tabloda görüldüğü üzere 5 öğretmen adayı eğitim kurumları aracılığıyla değer eğitiminin verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu adaylara göre, öğrenciler zaman içinde toplumun sahip olduğu değerleri geliştirebileceğinden dolayı eğitim kurumlarında bu tarz bir eğitim verilmesinin gereği bulunmamaktadır.

Bu bölümde son olarak öğretmen adaylarına eğitim kurumları aracılığıyla kazandırılması gereken temel değerlerin neler olması gerektiği sorulmuştur. Tablo 6'da görüldüğü üzere adaylar farklı değerler sıralamışlardır.

**Tablo 6:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Eğitim Kurumlarında Öncelikli Olarak Kazandırması Gereken Değerle İlgili Görüşleri

|                   | Erkek | Kadın | Toplam |
|-------------------|-------|-------|--------|
| Vatan Sevgisi     | 16    | 13    | 29     |
| Dürüstlük         | 15    | 12    | 27     |
| Ahlaklı olma      | 13    | 14    | 27     |
| Adil olmak        | 10    | 14    | 24     |
| Hoşgörülü olmak   | 9     | 15    | 23     |
| Yardımsever olmak | 7     | 9     | 16     |

Tabloda görüldüğü üzere vatan sevgisi, dürüstlük ve ahlaklı olmak öğrencilere göre eğitim kurumlarında kazandırılması gerekliliğine en çok inanılan temel değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardımsever olmak ise eğitim kurumlarının kazandırması gereken temel değerler arasında en az vurgulanan değer olarak karşımıza çıkmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi, tarih pedagoji programı öğrencilerinin tarih derslerinin değer eğitimindeki rolüyle ilgili görüşlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bölümde aday öğretmenlere iki soru sorulmuştur. Bu çerçevede sorulan ilk soru, tarih derslerinin değer eğitimini destekleyip desteklememesi gerektiği konusundadır. Tablo 7’de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu tarih dersinin değer eğitimini desteklemesi yönünde fikir beyan ederken, sadece 5 öğretmen adayı tarih derslerinin değer eğitimine katkı yapamayacağını ifade etmişlerdir.

**Tablo 7:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Tarih Derslerinin Değer Eğitimindeki Rolüyle İlgili Görüşleri

|                                               | Erkek | Kadın | Toplam |
|-----------------------------------------------|-------|-------|--------|
| Tarih Dersleri Değer Eğitimini Desteklemeli   | 17    | 16    | 30     |
| Tarih Dersleri Değer Eğitimini Desteklememeli | 1     | 2     | 3      |
| Cevapsız/Diğer                                | -     | 4     | 4      |
| <b>Toplam</b>                                 | 18    | 19    | 37     |

Yukarıdaki veriler, tarih öğretmen adaylarının çoğunluğunun tarih derslerinin değer eğitimini desteklemesi yönünde görüşe sahip olduklarının göstermektedir.

Bu bölümde aday öğretmenlere sorulan diğer bir soru ise tarih derslerinin ne tür değerler kazandırabileceğiyle ilgilidir. Tablo 8’de görüldüğü üzere tarih pedagoji programı öğrencileri tarih derslerinin vatan sevgisi, millet sevgisi, bayrak sevgisi, büyüklere saygı ve hoşgörülü olmak gibi bir dizi değeri sıraladıkları görülmektedir.

**Tablo 8:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Tarih Dersleri Aracılığıyla Kazandırılacak Değerlerle İlgili Görüşleri

|                         | Erkek | Kadın | Toplam |
|-------------------------|-------|-------|--------|
| Millet Sevgisi          | 17    | 17    | 34     |
| Bayrak Sevgisi          | 16    | 17    | 33     |
| Vatan Sevgisi           | 17    | 15    | 32     |
| Büyüklerle saygılı olma | 9     | 9     | 18     |
| Hoşgörülü olmak         | 6     | 13    | 19     |

Yukarıdaki verilerde aday öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ulus devletlerin ortaya çıkmasını takiben tarih derslerinde ön plana çıkan değerleri sıraladıkları görülmektedir. Başka bir deyişle ülkemizdeki tarih bölümleri, Cumhuriye-

tin kuruluş aşamasında ve daha sonraki süreçte, eğitim kurumları aracılığıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel değerler arasında yer alan millet, bayrak ve vatan sevgisi gibi değerlerle ilgili öğretmen adaylarında farkındalık oluşturmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt problemi tarih pedagoji programı öğrencilerinin değer eğitiminde kullanılacak yöntem, yaklaşım ve öğretim materyallerine yönelik görüşlerini ortaya koymaya yöneliktir. Bu çerçevede aday öğretmenlere, tarih derslerinde değer eğitimine yönelik kullanılacak öğretim materyallerinin neler olabileceği sorulmuştur. Tablo 9'dan anlaşılabileceği üzere aday öğretmenlerin çoğunluğu tarihi destan, film ve ders kitaplarının değer eğitiminde kullanılabileceğini düşünmektedir.

**Tablo 9:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Tarih Derslerinde Değer Eğitimine Yönelik Kullanılacak Öğretim Materyalleriyle İlgili Görüşleri

|                  | Erkek | Kadın | Toplam |
|------------------|-------|-------|--------|
| Tarihi destanlar | 17    | 15    | 32     |
| Tarihi filmler   | 17    | 17    | 34     |
| Ders kitapları   | 16    | 17    | 33     |
| Resimler         | 9     | 9     | 18     |
| Cevapsız/Diğer   | 1     | 2     | 3      |

Aday öğretmenlerin tabloda verdikleri cevaplar incelendiği zaman, adayların değer eğitimi sürecinde kullanılabilecek olan temel materyallerden haberi oldukları anlaşılmaktadır.

Çalışmada sorulan son soru, tarih derslerinde değer eğitiminde kullanılacak yöntem ve yaklaşımların neler olabileceğiyle ilgilidir. Tablo 10'da görüldüğü üzere, aday öğretmenlerin büyük çoğunluğu, anlatımı değer öğretiminde kullanılabilecek temel yaklaşım olarak görmektedirler.

**Tablo 10:** Tarih Pedagoji Öğrencilerinin Tarih Derslerinde Değer Eğitiminde Kullanılacak Yaklaşım-Yöntem ve Tekniklerle İlgili Görüşleri

|                                              | Erkek | Kadın | Toplam |
|----------------------------------------------|-------|-------|--------|
| Anlatım (Öğüt verme-tarihsel örnek gösterme) | 14    | 14    | 28     |
| Grup çalışması                               | 9     | 13    | 22     |
| Tarihsel destanlar                           | 15    | 14    | 29     |
| Beyin fırtınası                              | 4     | 3     | 7      |
| Cevapsız/Diğer                               | 3     | 5     | 8      |

Aday öğretmenler değer öğretiminde kullanılabilecek diğer yöntemler arasında grup çalışması ve beyin fırtınasına da yer vermişlerdir. Buna karşın, değer eğitiminde kullanılabilecek bir materyal olan tarihsel destanların yöntem olarak gösterilmesi adayların bu konudaki bilgi düzeyi hakkında fikir vermektedir. Aday öğretmenlerin değer eğitiminde kullanılabilecek temel yöntemlerden biri olan çözümlemeli öykü yönteminden bahsetmemiş olmaları bu konuda yeterli bilgilerinin olmadığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

### **Sonuç ve Öneriler**

Tarih pedagoji programı öğrencilerinin değer eğitimi hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmayla aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. İlk olarak tarih pedagoji programı öğrencilerinin çoğunluğunun değer ve değer eğitimi kavramlarını doğru tanımlayamamanın yanında, değer eğitimi konusunda bir eğitim almadıkları anlaşılmaktadır. Buna karşın, aday öğretmenlerin çoğunluğunun eğitim kurumlarında değer eğitimi verilmesi gerektiğini savundukları görülmektedir. İkinci olarak aday öğretmenlerin çoğunluğunun vatan sevgisi, dürüstlük, ahlaklı olma ve adil olmayı eğitim kurumlarında öğrencilere kazandırılması gereken temel değerler olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu sonuç, Yiğittir ve Öcal (2011)'in çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Araştırma sonucu ortaya çıkan bir diğer veri ise, adayların çoğunluğunun tarih dersinin değer eğitimini desteklemesi gerektiği kanısında oldukları ve bu ders aracılığıyla da özellikle millet, bayrak ve vatan sevgisi gibi değerlerin öğretilmesi gerektiğini düşündükleridir. Bu veriler Yiğittir ve Öcal (2011) ve Mutluer'in (2015) araştırmalarının sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Üçüncü olarak aday öğretmenlerin tarih derslerinde değer eğitimi konusunda kullanılması gereken temel materyaller konusunda bilgilerinin olduğu görülmektedir. Son olarak tarih pedagoji programı öğrencilerinin çoğunluğunun değer eğitimi konusunda kullanılması gereken yöntemlerle ilgili yeterli bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Araştırma verilerinden elde edinilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

1. Tarih öğretmen adaylarına tarih öğretimi aracılığıyla kazandırılacak milli değerlerin yanında dürüstlük, adalet, çalışkanlık, hoşgörü, adil olma vb. kavramlar uygulamalı etkinliklere dayalı olarak öğretilmelidir.
2. Tarih öğretmen adaylarına değer eğitiminde kullanılabilecek öğretim yaklaşım-yöntem ve tekniklerine yönelik uygulamalı eğitim verilmelidir.

3. Tarih öğretmen adaylarının eğitimi aşamasında özel öğretim yöntemleri dersi içeriğinde değer eğitimiyle ilgili konulara yer verilmelidir.
4. Tarih pedagoji programlarında değer eğitimi dersi seçmeli bir ders haline getirilmelidir.

### Kaynakça

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler. *Kuram ve Uygulama Eğitim Bilimleri*, 12(2), s. 1461-1474.
- Bell, J. (1997). *Doing Your Research Project*. Buckingham: Open-University Press.
- Cohen, L ve Manion, L. 1997. *Research in Education* (4. Baskı). New York: Routledge.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, A. M. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), s. 69-88.
- Demircioğlu E. ve Demircioğlu İ. H. (2014). Türk Dünyası Bilgeleri ve Değer Eğitimi. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi* içinde (s. 339-343), Eskişehir, Türkiye, 26-28 Mayıs.
- Demircioğlu, İ. H. ve Demircioğlu, E. (2015). Tarih Eğitimi ve Değerler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (2. baskı) içinde (s. 270-285). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Drever, E. (1997). *Using Semi-Structured Interview in Small-Scale Research*. Glasgow: SCRE.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın.
- Er, R. ve Bayındır, N. (2015). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine İlişkin Değer Kazanımı İle Öğretim Programı Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, s. 357-374.
- Fidan, K, N.(2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 2(2), s. 1-18.
- Genç, S.Z., Tutkun, T. ve Çoruk, A. (2015). Değer ve Eğitimi Sorunsalı: Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Durum Tespiti. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), s. 374-397.
- Hançerlioğlu, O. (2013). *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- İşcan, Demirhan. C. (2014). Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimindeki Tercihleri. *Elementary Education Online*, 13(4), s. 1203-1222.

- Johnson, R. B. ve Christensen, L. B. (2014). *Educational research methods: Quantitative, Qualitative and Mixed Approaches* (5. Baskı). Los Angeles: CA: Sage P.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), s. 59-76.
- Mutluer, C. (2015). Tarih Derslerinin Değer Eğitimindeki Yeri: Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri. *Turkish Studies*, 10(15), s. 649-666.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Philips, R. (2003). History, Citizenship and Identity. *Teaching History*, 36(2), s. 37.
- Schwartz, S. H. (1999). A Theory of Cultural Values and Some Implications for Work. *Applied Psychology: An International Review*, 48(1), s. 23-47. 28.04.2016'da <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1464-0597.1999.tb00047.x/abstract>'dan edinilmiştir.
- Strauss, A. ve Corbin, J. (1996). *Basics of Qualitative Research*. London: Sage Publication.
- Tokdemir, M.A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ulusoy, K. (2010). Değer Eğitimi: Davranışçı Ve Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Hazırlanan Tarih Programlarında Değer Aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), s. 35-51.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi' ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, TÜBAR, 19, s. 499-522.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *KMU Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (20), s. 117-124.
- Yiğittir, S. (2014). Türk Destanlarının Değer Odaklı Analizi. *Turkish Studies*, 9(5), s. 2125-2140.
- Yüksel, İ. ve Adıgüzel, A. (2012). Değer Eğitiminde Karikatür Kullanımı: Toplumsal Birlik Beraberlik ve Dayanışma Değer Örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), s. 68-80.



## Value Education in the Eyes of Student Teachers of History Pedagogy Programme: The Example of Trabzon\*

İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU\*\*

Ebru DEMİRCİOĞLU\*\*\*

İnanç GENÇ\*\*\*\*

### Introduction

There have been important changes regarding politic, economic and social life in Turkey in the last fifteen years. These changes can especially be seen in textbooks and curriculums. New skills and values has been given attention and were included to curriculums of social science lessons in this period. For example, values such as patriotism, tolerance, hospitality and fairness in the primary level were included to social studies courses in the primary level. Which values and skills should be included curriculums have been a debatable topic among educators and society. People and non-governmental organizations who have different ideology offer different values for curriculums.

Value is important in terms of aesthetic, spiritual, social and moral aspects (Öncül cited in Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014) which can be transmitted to

\*In this study, held in Antalya between 21-25 April 2016 were presented as oral presentations at the 25th National Educational Sciences Congress.

\*\* Prof. Dr. Karadeniz Technical University, Department of Social Sciences and the Turkish Education History Education Department, **E-mail:** demircioglu61@yahoo.com.

\*\*\*Asst. Prof. Dr. Karadeniz Technical University, Department of Social Sciences and the Turkish Education, Social Studies Education Department **E-mail:** isiginkizi@yahoo.com.

\*\*\*\*Educationist, ÇSGB, Trabzon, **E-mail:** tarihci\_0008@hotmail.com

students in schools and outside the schools. Student can gain values by formal and informal ways and value education can be defined as transmitting values to students in schools by curriculums. When the related literature is examined, different categories regarding values made by different academics are found. For example, Schwartz (1992 cited in Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Schwartz, 1999; Yazıcı, 2006 aktaran Acat ve Aslan, 2012) gathered values in different categories which are power, success, pleasure from life, stimulation, self-orientation, universality, benevolence, tradition, conformity and security. Besides this, Akbaş (2004 cited in Ekşi ve Katılmış, 2011) offers another category for values which are scientific, economic, aesthetic, social, political and religious. There are different value education approaches which are values realization, character education, moral reasoning and citizenship education (Kirschenbaum, 2000 cited in: Tokdemir, 2007, p. 37; Yazıcı, 2006, p. 510-516).

### **History Education and Values**

History based on past event help enlighten the present, therefore history is an important course which supports value education with other lessons such as social studies, civic and religious. Students can be given different knowledge, skills and values to students (Demircioğlu ve Demircioğlu, 2014). How values emerged, developed and affected life in the different time period can be easily seen in history lessons (Phillips, 2003). Besides this, history lessons show how values played a role in the actions of important figures in the past. Furthermore, the past also demonstrates that people took different decisions because of different values. Different materials which are archive material, historical epics, story, cartoon, poetry and historical events can be used for value education in history lesson (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008; Yüksel and Adıgüzel, 2012; Yigittir, 2014, Demircioğlu, 2015). History teachers and history student teachers should be given adequate education how history lessons support value education. For this reason, history student teachers should be informed about value education based on applied training activities by special teaching method course in history teacher education process.

As the related literature concerning views of history teachers, history student teachers and teachers of the other subjects about value education are examined, it seems that there are different studies in this field (Tokdemir, 2007; Fidan, 2009; Işcan Demirhan, 2014; Genç, Tutkun and Çoruk, 2015; Mutluer, 2015). For example, a research carried out by Tokdemir (2007) indicated that

majority of history teachers do not have theoretical knowledge about value education in history lessons. On the other hand, these teachers had positive attitude about value education. Another research shows that teachers give value to the following elements patriotism, historical consciousness, being sensitive to the historical and cultural heritage, claiming the national and spiritual values, unity, independence, the National Anthem and to respect the flag and diligence (Yığittir and Öcal, 2011).

### **The purpose of Research**

The purpose of this research is illuminate views of history student teachers about value education attended the pedagogy program of Fatih Faculty of Karadeniz Technical University. With this in mind, the answers of the following questions were sought in this study;

1. What are the views of student teachers of history pedagogy program about value education?
2. What are the views of history pedagogy program trainees about the role of history education in value education?
3. What are the views of history pedagogy program trainees about teaching methods and materials used in value education?

### **Method**

#### **Research Design**

This study is a descriptive research based on qualitative approach. The aim of using qualitative research is to gather deep information that would answer the research questions.

#### **Study Group**

Study group of this research is student teachers of history pedagogy program of Fatih Education Faculty of Karadeniz Technical University in Trabzon.

**Table 1:** Personal Information About History Student Teachers In The Study Group

| Universities history student teachers graduated | Male | Female | Total |
|-------------------------------------------------|------|--------|-------|
| University of Marmara                           | 3    | 8      | 11    |
| University of Giresun                           | 6    | 5      | 11    |
| University of Ataturk                           | 4    | 2      | 6     |
| Karadeniz Technical University                  | 5    | 3      | 8     |
| University of Beykent                           | -    | 1      | 1     |
| <b>Total</b>                                    | 18   | 19     | 37    |

### **Data Collection Tools**

Related literature concerning value and value educations were examined in the first phase of this study. Secondly, an open ended questionnaire was developed in the light of the research questions and related literature.

### **Findings and Comments**

Comments were made in the light of findings based on each sub-problem in this section. The first sub-problems of this research is what the views of history student teachers about value and value education are. Five questions were asked to student teachers in this section. The first question is about what student teachers understand about the concept of the value. History student teachers gave different answers to this question and it seems that the majority of student teachers did not define the concept of value adequately. Another question asked trainee teachers is about the definition of value education. Answers of history trainee teachers are examined it seems that they did not define value education properly. The third question in the first section of questionnaire is whether or not trainee teachers were given education about value education. The data indicates that the majority of history student teachers were not given education about value education. Another question in this section is what history student teachers think about whether or not value education should be given in schools. The majority of trainee teachers thought that value education should be given in schools. In the final question of this section, history student teachers were asked to list five main values which should be taught in schools. Patriotism, honesty and morality were seen main values which should be taught in schools.

The second sub-problem of this research is to illuminate views of history trainee teachers about the role of history lessons in value education. Two questions were asked to student teachers in this section. The first question is whether or not history lessons should support value education. The great majority of history student teachers thought that history lessons should support value education. In this section, another question is what kind of values can be transmitted to students in history lessons. History student teachers stated that patriotism, honesty, being tolerant and helpfulness are the main values which should be transmitted to students in history lessons.

Third sub-problem of the research is views of history student teachers about what kind of methods, approaches and materials should be used in history lessons to support value education. Views of history student teachers indicate that historical epic, films and textbooks should be used to support value education in history lessons. Besides this, it seems that history student teachers do not have enough knowledge regarding about what kind of methods and approaches should be used in history lessons to support value education.

### **Conclusion and Recommendation**

The major outcomes of this study based on the views of student teachers of history pedagogy program about value education are as follows. First of all, it seems that student teachers were not given a training about value education and majority of them did not define the concepts of value and value education properly. On the other hand, majority of them believes that value education should be given in education institutions.

Secondly, the majority of history student teachers believe that schools should transmit the value of patriotism, honesty, being tolerant, helpfulness and being fair to students. This result is in line with outcomes of the research of Yiğittir and Öcal (2011). Besides this, the majority of student teachers thought that history lessons should support value education and they had information about what kind of teaching materials should be used in value education. Furthermore, it appears that the majority of student teachers did not have enough knowledge about what kind of methods should be used in value education.

The following recommendations can be made in the light of the data:

- History student teachers should be taught main concepts of value education.

- History student teachers should be given applied education about what kind of teaching approaches, methods and techniques should be used in value education.
- Special teaching method course of history pedagogy program should include topics about value education in history teacher preparation process.

**Keywords-**Value education, History education, Teacher candidates